

HANKESUUNNITELMAN LUONNOS

11.1.2019

VÄLKKEY: Vähähiilisyiden ja taloudellisesti kestäväen kehityksen edistäminen Lapin matkailussa

Developing Low Carbon and Economically Sustainable Tourism in Lapland

3. HANKKEEN PERUSTIEDOT

Toimintalinja 1: Pk-yritystoiminnan kilpailukyky

Erylistavoite 3.1: Pk-yritysten energiatehokkuuden edistäminen

Hankeaika: 1.6.2019 - 31.12.2021 (2,5 vuotta)

Toteuttaja: Lapin liitto päätoteuttajana ja LME kumppanina. Kumppaneiksi haetaan myös kuntia ja matkailun alueorganisaatioita, jäteyhtiöitä ja alustavasti on keskusteltu mm. Stora Enson kanssa.

4. TIIVISTELMÄ

4.1 Hankkeen julkinen tiivistelmä (tavoitteet, toimenpiteet, tulokset)

Kansainvälisesti Lappi profiloituu kestäväen arktisen luonto- ja elämysmatkailun kohteena. Kestäväen ja vastuullisen matkailun kehittäminen on suuressa roolissa myös valmisteeilla olevassa Lapin matkailustrategiassa vuosille 2019 - 2021.

Tällä hankkeella pyritään edistämään vähähiilisyiden tavoitteen toteutumista Lapin matkailussa. Hankkeessa painottuvat erityisesti ekologisen ja taloudellisen kestävyiden näkökulmat. Hankkeessa koordinoidaan yhteistyötä, asetetaan yhteisiä tavoitteita tulevaisuuteen, tehdään toimenpiteitä, seurataan ja arvioidaan kehitystä hyödyntämällä erilaisia mittareita sekä viestitään tuloksista. Toimenpiteitä toteutetaan yritys-, matkailualue- ja maakuntatasoilla.

Hankkeen teemoina ovat matkailun ekologinen ja taloudellinen kestävyys pitkällä tähtäimellä, energiaratkaisut, kierrätys ja jätehuolto, lähiruoka, vähähiilisyiden ja kestävyiden mittarit, sekä kestävyttä edistävät kilpailutukset. Hankkeessa toteutetaan selvitys matkailun ja muiden toimialojen aluetaloudsvaikutuksista maankäytön, kestäväen kehityksen ja elinkaariajattelun näkökulmista. Selvityksellä luodaan näkemystä ekologisesti ja taloudellisesti kestäväen kehityksen pohjaksi pitkällä aikavälillä. Selvityksen odotetaan tuottavan vertailevaa tietoa, josta on apua mm. eri toimialojen tarpeiden yhteensovittamisessa.

Hanke integroidaan täydentämään jo olemassa olevia, alueellisia kestäväen kehityksen ja vähähiilisyiden hankkeita, sekä esim. Visit Finlandin "Kestävät arktiset matkailu-destinaatiot" -

hanketta. Näin vältetään päällekkäisiltä toimenpiteiltä ja pystytään täydentämään kokonaisuutta täsmällisillä ja kohdennetuilla toimenpiteillä.

Hankkeen tavoitteina on 1. tuottaa selvitys matkailun ja muiden toimialojen aluetaloudellisista vaikutuksista elinkaariajattelun näkökulmasta, minkä pohjalta voidaan tehdä kestävyyttä tukevia päätöksiä pitkälle tulevaisuuteen. 2. ottaa käyttöön erilaisia mittareita alueiden hiilijalanjäljen mittaamiseen ja seurata kehitystä niiden avulla, 3. pienentää matkailukeskusten hiilijalanjälkeä aluekohtaisilla toimenpiteillä, 4. parantaa matkailuyritysten ja matkailualueiden ympäristöosaamista, energiatehokkuutta ja materiaalitehokkuutta 5. lisätä lähiruuan käyttöä ja edistää sen käytön edellytyksiä, 6. kehittää yritysten, kuntien ja matkailualueiden yhteistyönä toimivia ratkaisuja kierrätykseen ja jätehuoltoon, 6. kehittää (yhteis)hankintojen kilpailutusta siten, että kestävä kehityksen kannalta tärkeitä kriteerejä voidaan huomioida, sekä 7. lisätä matkailuelinkeinon kilpailukykyä viestimällä tehokkaasti kestävä kehityksen tavoitteista, toimenpiteistä ja tuloksista.

Hankkeen tuloksena Lapin matkailun hiilijalanjälki pienenee ja kestävyys paranee. Hanke tuottaa mitattavia tuloksia, joiden avulla matkailun kestävyuden kehittymistä voidaan seurata ja joiden kautta siitä voidaan viestiä.

4.2 Hankkeen nimi englanninkielellä

Developing Low Carbon and Economically Sustainable Tourism in Lapland

4.3 Hankkeen julkinen tiivistelmä englannin kielellä

5. HANKKEEN TARVE, TAVOITTEET JA KOHDERYHMÄ

5.1 Mihin tarpeeseen tai ongelmaan hankkeella haetaan ratkaisua? Miten hanke on valmisteltu? Miten hankkeessa on otettu huomioon aiemmin rahoitettujen hankkeiden tulokset?

5.2 Mitkä ovat hankkeen tavoitteet?

Hankkeen tavoitteina on 1. tuottaa selvitys matkailun ja muiden toimialojen aluetaloudellisista vaikutuksista elinkaariajattelun näkökulmasta, minkä pohjalta voidaan tehdä kestävyyttä tukevia päätöksiä pitkälle tulevaisuuteen. 2. ottaa käyttöön erilaisia mittareita alueiden hiilijalanjäljen mittaamiseen ja seurata kehitystä niiden avulla, 3. pienentää matkailukeskusten hiilijalanjälkeä aluekohtaisilla toimenpiteillä, 4. parantaa matkailuyritysten ja matkailualueiden ympäristöosaamista, energiatehokkuutta ja materiaalitehokkuutta 5. lisätä lähiruuan käyttöä ja edistää sen käytön edellytyksiä, 6. kehittää yritysten, kuntien ja matkailualueiden yhteistyönä toimivia ratkaisuja kierrätykseen ja jätehuoltoon, 6. kehittää (yhteis)hankintojen kilpailutusta siten, että kestävä kehityksen kannalta tärkeitä kriteerejä voidaan huomioida, sekä 7. lisätä matkailuelinkeinon kilpailukykyä viestimällä tehokkaasti kestävä kehityksen tavoitteista, toimenpiteistä ja tuloksista.

5.3 Mikä on hankkeen uutuus- tai lisäarvo? Mitä toimintatapojen muutosta halutaan saada aikaan?

Matkailuyritykset ovat sitoutuneita vähähiilisyiden sekä kestävän liiketoiminnan kehittämiseen. Infran ja alueellisen palvelun kehittäminen ovat tällä hetkellä pullonkauloja yritysten järkeville, kestävästä kehitystä tukeville investoinneille. Matkailun ja muita toimialoja edustavien yritysten, sekä kuntien ja matkailualueiden yhteistyötä lisätään, jotta saadaan aikaan tehokkaampia ratkaisuja lähiruuan hyödyntämiseen, jätehuoltoon, kierrätykseen ja uusiutuvien materiaalien hyödyntämiseen.

Lapissa on pieniä luomu- ja lähiruuan tuottajia. Hankkeessa pyritään luomaan tiiviimpi yhteistyö ruuantuottajien ja matkailuyrittäjien välille. Jätteiden käsittelyn ja kierrätyksen tehostamiseksi rakennetaan uudenlaista toimintamallia yritysten, kuntien ja matkailualueiden välille. Hankkeessa on alustavasti neuvoteltu yhteistyöstä esim. Stora Enson kanssa, joka on globaalisti johtavia muovia korvaavien biopohjausten ja biokomposiittimateriaalien tuottajia, sekä puurakentamisen asiantuntija. Hankkeen aikana pyritään löytämään uusia ja innovatiivisia ratkaisuja biopohjaisten materiaalien käyttöönottoon ja hyödyntämiseen matkailuelinkeinon piirissä, jolloin voidaan huomattavasti pienentää hiilijalanjälkeä.

5.4 Mitkä ovat hankkeen varsinaiset kohderyhmät?

Kunnat, elinkeinoyhtiöt, matkailualueorganisaatiot
Matkailualueet matkailuyritykset kunnat

Matkailu-, kiertotalous/jätehuolto, energianjakelu ja ruuantuottajayritykset ja mahdollisesti Stora Enso

5.5. Mitkä ovat hankkeen välilliset kohderyhmät?

6. TOTEUTUS JA TULOKSET

6.1 Mitkä ovat hankkeen konkreettiset toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi?

Hankkeessa on seitsemän, osittain toisiinsa kytkeytyvää tavoitetta, joiden sisällä toteutetaan toimenpiteitä tarpeen mukaan yritys-, kunta-, matkailualue- tai maakuntatasolla. Alueittain valitaan olennaiset painopistealueet.

Liikenteen merkitys vähähiilisyiden edistämässä on suuri, mutta koska siihen tehdään toimenpiteitä jo Open Arctic Maas -hankkeessa, se rajataan pois tämän hankkeen toimenpiteistä. Myös sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävän matkailun kehittäminen rajataan pääsääntöisesti pois, koska näitä asioita kehitetään käynnistymisvaiheessa olevilla muilla hankkeilla. Ne kuitenkin liittyvät osittain taloudellisen kestävyiden teemaan, joka on hankkeessa toimenpiteenä.

Aluksi hankkeessa kartoitetaan jo olemassa olevat hankkeet ja toimenpiteet matkailun vähähiilisyiden ja kestävyiden kehittämiseksi, sekä määritellään ne asiat, joissa hanke voi täydentää jo käynnissä olevia kehittämisprosesseja. Jos esim. jossain alueellisessa hankkeessa jo tehdään vähähiilisyttä toteuttavia toimenpiteitä, mutta siitä puuttuvat mittarit, tämä koordinoiva hanke voi tarjota tietoa erilaisista mittausmenetelmistä sekä auttaa mittareiden valinnassa ja käyttöönotossa. Jollakin muulla alueella tarve/kehittämiskohde voi painottua esim. jätehuoltoon. Hankkeen tarkoituksena ei ole tehdä kaikkea kaikkialla, vaan on koordinoitava yhteistyötä, jakaa parhaita käytäntöjä ja täydentää jo olemassa olevaa kehittämistyötä.

WP 1: Selvitys matkailun ja muiden toimialojen aluetaloudellisista vaikutuksista elinkaariajattelun näkökulmasta

Hankkeessa toteutetaan maakuntatason selvitys matkailun ja muiden toimialojen aluetalousvaikutuksista kestäväen kehityksen ja elinkaariajattelun näkökulmista. Selvityksellä luodaan näkemystä kestäväen kehityksen pohjaksi pitkällä aikavälillä. Selvityksen odotetaan tuottavan vertailevaa tietoa, josta on apua mm. eri toimialojen tarpeiden yhteensovittamisessa.

WP 2: Vähähiilisyiden ja kestävyiden mittaaminen ja seuranta

Työpaketissa selvitetään erilaisia mahdollisuuksia mitata vähähiilisyttä tai ekologista kestävyttä yritys-, kunta- tai matkailukeskustasolla. Matkailukeskuksissa toteutetaan hankkeen alussa hiilijalanjälkimittaus tai sovelletaan vastaavia vähähiilisyiden mittauksia ja indikaattoreita (esim. syke.fi). Vastaavat mittaukset toteutetaan hankkeen lopussa, jolloin saadaan tietoa siitä onko vähähiilisyiden tavoitteessa edistytty. Tavoitteena on, että hankkeessa löydetty mittarit ja mittaukset jäävät osaksi matkailualueiden pysyvää toimintaa.

Mallia vähähiilisyiden mittaamiseen haetaan mm. yhteistyöllä Etelä-Savossa toteutetun VÄHIMAT -hankkeen kanssa. Myös muita menetelmiä testataan, esim. ns. Montenegron malli.

WP 3: Matkailukeskusten hiilijalanjäljen pienentäminen

Kartoitetaan matkailualueetasolla jo tehtyjä toimenpiteitä hiilijalanjäljen pienentämiseksi, benchmarkataan esim. arktinen biotalous- ja kiertotalous -hankkeissa tehtyjä ratkaisuja sekä sovitellaan niitä matkailualueetasolle, selvitetään miten esim. voidaan kehittää jätehuoltoa, lähiruuan käyttöä, tehostaa kuljetuksia yms. Lisäksi selvitetään matkailukeskusten energiaratkaisuja ja kartoitetaan, onko mahdollista esim. kilpailuttaa yhteisesti vihreää sähköä. Työpaketissa jaetaan hyviä käytäntöjä ja etsitään uusia keinoja tavoitteiden toteuttamiseksi. Ne voivat pitää sisällään esim. muissa työpaketeissa tehtäviä toimenpiteitä. Matkailukeskusten tarpeet ja keinot vähähiilisyiden edistämiseksi voivat vaihdella, joten pyritään löytämään ne keinot, jotka vievät asiaa eteenpäin yksilöllisesti kullakin matkailualueella tai kunnassa. Yhteistyön koordinointi ja toimijoiden sitouttaminen toimenpiteisiin on keskeistä. Lisäksi tarjotaan yrityksille tietoa, työkaluja ja mittareita oman hiilijalanjälkensä seuraamiseen.

WP 4: Matkailuyritysten ja matkailualueiden ympäristöosaamisen, energiatehokkuuden ja materiaalitehokkuuden parantaminen

Tietoa esim. energiatehokkuuden lisäämisestä on paljon tarjolla, mutta yritykset eivät välttämättä löydä tiedon äärelle, eivätkä osaa soveltaa sitä oman yrityksensä toimintaan. Esim. Lapin Arktisen biotalouden kehittämissuunnitelmassa on tavoitteita, joita voidaan suoraan soveltaa matkailutoimialalle (esim. lapinenergiakonttorit.fi), mutta se kannattaa tehdä yhteistyössä ja koordinoidusti.

Tässä työpaketissa matkailuyrityksille jaetaan tietoa keinoista vähähiilisyiden edistämiseksi, sekä energia- ja materiaalitehokkuuden edistämiseksi. Yrityksiä rohkaistaan ottamaan käyttöön

tehokkaampia menetelmiä ja toimintamalleja. Lisäksi edistetään yritysten verkostoitumista ja yhteistyötä, sekä jaetaan hyviä käytäntöjä.

Suurien linjojen lisäksi keskitytään myös pienempiin, kestävyyttä edistäviin toimenpiteisiin ajatuksella, että jokainen yritys voi tehdä jotain. Näitä ovat esim. puurakentamisen suosiminen, muovittomuus tai kestävät kokous- ja kongressijärjestelyt. Toimialarajat ylittävää yhteistyötä tehdään esim. biotalous- ja kiertotalousklustereiden (energiatehokkuus?), sekä luonnontuote- ja elintarviketoimialojen kanssa.

Yhtenä tavoitteena on muovin kulutuksen vähentäminen. Yhteistyökumppaniksi on alustavasti kysytty Stora Ensoa, jonka tuottamia biopohjaisia materiaaleja voisi hyödyntää matkailuelinkeinon piirissä. Biopohjaisia materiaaleja ja biokomposiitteja voidaan käyttää uudelleen, kierrättää muiden muovien mukana ja käyttää elinkaarensa lopussa energiaksi. Lisäksi Stora Enso on puurakentamisen asiantuntija. Puurakentaminen on vähähiilinen ratkaisu, joten hanke pyrkii edistämään puurakentamisen yleistymistä matkailukäytössä. Stora Enso on alustavasti ilmaissut kiinnostuksensa asiaan ja neuvotteluja jatketaan.

WP 5: Lähiruuan käytön lisääminen ja sen käytön edellytysten parantaminen

Lähiruuan hyödyntämisen esteenä on ollut raaka-aineiden heikko tai vaihteleva saatavuus, sekä matala jalostusaste. Näitä ongelmia ratkaisemaan Lappiin on luotu ns. Lapin elintarviketalo -konsepti. Elintarviketalot toimivat kunnissa luonnontuotteiden ja lähiruuan jakelu-, varastointi-, jalostus- ja myyntipaikkoina.

Työpaketissa jaetaan matkailuelinkeinolle tietoa Lapin elintarviketaloista, kartoitetaan ja viestitään matkailuyritysten tarpeita lähiruuan tuottajille, sekä autetaan toimialoja verkostoitumaan ja toteuttamaan kestäviä hankintoja. Tavoitteena on myös nostaa lähiruuan ja luonnontuotealan jalostusastetta siten, että jalostuksessa huomioidaan esim. kansainväliset markkinat ja brändäys, jolloin tuotteet palvelevat paremmin myös matkailuelinkeinon tarpeita.

WP 6: Kierrätysratkaisujen ja jätehuollon kehittäminen

Matkailualueilla on ongelmana se, että muovin ja biojätteen keräys ei ole riittävän tehokasta ja jätteen kuljetusmatkat ovat pitkät, mikä nostaa kustannuksia. Työpaketin tavoitteena on yhteistyössä jätehuoltoyritysten ja kuntien kanssa tehostaa muovin kierrätystä ja biojätteen hyödyntämistä, sekä kehittää jätteenkäsittelyyn ratkaisuja, jotka minimoisivat kuljetusmatkoja. Lisäksi tavoitellaan muovin käytön, jätteen määrän ja ruokahävikin vähentämistä.

Yhtenä ratkaisuna voisivat olla alueelliset pienet jätteenkäsittely-yksiköt. Lisäksi kartoitetaan mahdollisuuksia logistiikan kehittämiseen tai rajat ylittävä yhteistyöhön jätteenkäsittelyssä. Yhteistyökumppaneiksi haetaan lappilaisia jäteyhtiöitä kuten Lapeco, Residuum ja Perämeren jätehuolto. Lisäksi kysytään mukaan myös Pidä Lappi Siistinä ry.

WP 7: Kestävyttä ja vähähiilisyyttä edistävien (yhteis)hankintojen kehittäminen

Työpaketissa kehitetään (yhteis)hankintojen kilpailutusta siten, että kestävän kehityksen kannalta tärkeitä kriteerejä voidaan huomioida. Tavoitteena on vaikuttaa sekä julkisiin hankintoihin, että toisaalta lisätä yritysten välisten yhteishankintojen toteutusta siten, että aluetaloudellinen kestävyys lisääntyy, ts. huomattava osa tulovirroista jää hyödyttämään paikallistaloutta. Työpaketissa benchmarkataan esim. ns. Sodankylän mallia ja Kittilässä toteutetun Kestävät hankinnat -hankkeen tuloksia, sekä levitetään hyviä käytäntöjä.

WP 8: Viestintä koko hankkeen ajan

Hankeessa toteutetaan viestintää koko hankkeen ajan sekä hankkeen toimenpiteistä että Lapin matkailun vähähiilisyys ja kestävän kehityksen toteutumisesta. Viestinnässä konkretisoidaan saadut tulokset ja hyödyt, laaditaan kärkiviestit ja työkalut, joiden avulla yritykset ja matkailualueet voivat viestiä saaduista tuloksista. Viestinnällä pyritään kertomaan todennettujen mittausten ja konkreettisten esimerkkien kautta miksi Lapin matkailu on ekologisesti kestävä. Näitä viestejä hyödynnetään erityisesti kansainvälisessä markkinoinnissa. Tavoitteena on lisätä matkailuelinkeinon kilpailukykyä kansainvälisessä kilpailussa. Viestinnässä tehdään yhteistyötä Visit Finlandin Arktiset kestävät matkailu-destinaatiot -hankkeen sekä House of Laplandin kanssa.

6.2 Mitä hankkeella saadaan aikaan? Mitä lyhyen ja pitkän aikavälin vaikutuksia sillä on?

Lapin maakunta tunnustetaan kansainvälisesti arktisen alueen edelläkävijäksi matkailun vähähiilisyys ja kestävän liiketoiminnan kehittäjänä. Hankkeessa luotu public - private toimialarajat ylittävä toimintamalli vähähiilisyys edistämiseksi toimii esimerkkinä muille alueille ja toimialojen väliselle yhteistyölle arktiselle alueella ja laajemminkin.

6.3 Miten hakemuksen kohteena olevaa toimintaa jatketaan ja tuloksia sekä kokemuksia hyödynnetään hankkeen päättymisen jälkeen?

Hankeessa luodaan yhteistyöverkostoja, toimintamalleja ja työkaluja alueille, kuntiin ja yrityksille toteuttaa tehokkaammin kestävä kehitys matkailussa. Toiminnan odotetaan jatkuvan osittain markkinaehtoisesti osittain lisäkehittämisen kautta.

7. KUSTANNUSARVIO JA RAHOITUSSUUNNITELMA

Alla on esitetty alustava arvio 2,5 vuotta kestäväälle hankkeelle, jossa mukana vähintään viisi matkailu-alueita, useampia kuntia, LME, jätehuolto-yrityksiä, sekä mahdollisesti Stora Enso, Pidä Lappi siistinä ry. ja muita kumppaneita.

Alustava budjetti:

Aluetalouselvitys ostopalveluna 50 000

Vähähiilisyysmittaukset ja kehitysesitykset ostopalveluna 100 000

(oletuksena on, että alku- ja loppumittaukset pitää saada 20 000 €/matkailukeskus ja mukana on viisi matkailukeskusta)

Asiantuntijatyötä ostopalveluna 10 000

